

Sammanfattning

Temakonferens 2021

Idrott, anläggningar och samhällsplanering

12 mars 2021

Genomfördes digitalt

Inledning/moderatorer

Thomas Nylund, ordförande RF-SISU Gävleborg

Ann-Gerd Bergdahl, distriktsidrottschef RF-SISU Gävleborg

Referat/sammanfattning:

Det handlar om att bygga för framtiden.

Idrottsföreningar bidrar till stor samhällsnytta inom områden som integration mångfald och inte minst folkhälsa – för att vi ska må bättre fysiskt och psykiskt, färre sjukskrivningar, mindre vårdbelastning, högre produktivitet, bättre skolresultat.

Värna demokrati och delaktighet – att vara med i en grupp/idrottsförening motverkar utanförskap.

Det mesta sker genom ideella krafter, i det perspektivet angeläget att skapa så goda förutsättningar som möjligt. Bidrar vi inte till att skapa förutsättningar blir det oerhört kostsamt i längden.

Temat för dagen - i den kommunala planeringen se till att det finns lokaler, ytor. Inte bara stora arenor för proffsklubbar utan även ytor för spontanidrott där föreningar kan verka på ett bra sätt. Från RF-SISU Gävleborg vill vi bidra med vår kompetens - genom att komma in i ett så tidigt skede som möjligt. Planprocess, när man ser över markanvändning. Reservera utrymme för idrott, rörelse, grönytor etc.

Följderna av pandemin, omfattande isolerat stillasittande. Svåra restriktioner

- Nu har vi lite grann av en tickande bomb. Vi vet hur lätt man fångas av ovanor och bekvämlighet.

Planera offensivt för framtiden, hur kommer vi upp på banan på nytt. Hur kan vi planera för aktivitet och rörelse?

Hållbar samhällsutveckling med rörelse i fokus

Stephan Barthel, professor i miljövetenskap, forskare inom hållbar stadsutveckling, forskningsledare för Future Proof Cities

Stephan Bartel är en av de internationellt mest publicerade och citerade inom området hållbar stadsutveckling. Han pratar om hur gröna idrottsytor och samverkan aktörer emellan kan bidra till ett helhetsperspektiv på det hållbara och motståndskraftiga samhället.

Referat/sammanfattning:

Förstå staden som ett levande system med människan som en aktör.

Den stora utmaningen som vi står inför – vi behöver bygga samhället för ytterligare 2,7 miljarder människor innan 2050 enligt prognos.

Miljöutmaning utveckla/bygga och samtidigt följa Parisavtalet.

Socialt hållbar utveckling är det minst beforskade av de tre "hållbarhetsbenen".

Uppnå jämn fördelning av urbana resurser - som idrottsanläggningar, bibliotek
Ha områden där vi känner gemenskap och trygghet – nå god hälsa och god livskvalitet

Hälsokostnader ökar i hela västvärlden

95 % behandlande - 5 % förebyggande

Koppling till rörelse i stadsrummet?

Ökad privatisering av det gemensamma utrymmet.

Det offentliga privatiseras snabbt. Bygg tätare = större värde. Delas upp i säljbara mindre ytor.

Exemplet Berlin: Gröna stadsallmänningar

Invånarna skapar och tar hand om stadspark. Brukaravtal - samarbete mellan människorna och staden. Satsat på att få i gång dialoger - höja kvalitet och trygghet.

Leder till: Fastighetspriser höjts, tryggare, mest besökta turistområdet, scener etc.

Idag: Processorientering - går in för att ha dialoger, ofta kortsiktigt, aktörer drar sig sedan ur.

30-40-talet: Strukturellt orienterat. Då byggdes konkret idrottsplatser, anläggningar.

Täthet – det populära ledordet.

Tankefälla - färsk rapport, undersökning av 3 miljoner adresser i Danmark över 20 år. Danmarks städer blir *både* grönare *och* tätare samtidigt. Långsiktig satsning på cykelinfrastruktur, transformation - 50 % av alla urbana transporter i Köpenhamn är cykel.

Satsat kontinuerligt sedan 1990-talet – tipping point 2010 då cykelanvändandet slog igenom, tar tid för människor att förändra sitt beteende. Linjär ökning av cykelinfrastruktur - icke linjär respons i cykelbeteende.

Närhet viktigt inte bara för miljö, utan för att ha idrott i sin vardag. Vad är det för fysiska delar/design som gör att vi rör oss?

Vasaparken i Stockholm plats för spontanidrott, ljusblå cykelbanor i Köpenhamn förenklar för cyklisten. Små detaljer gör att folk aktiverar sig.

Många studier som visar att närhetsprincipen har stor betydelse.

Lära av historisk stadsmiljö - innan vi hade bilar. Gröna boulevarder som kopplar ihop stadslandskapet.

Big data-metoder.

Studie kör i gång augusti 2021 i Gävle och Hudiksvall

Mäta hjärtfrekvens och hur folk rör sig i stadslandskapet. 500 deltagare. Hur olika miljöer påverkar vår hälsa positivt och negativt. För att lära oss hur vi ska bygga attraktiva samhällen. Vilka typer av mikromiljöer påverkar oss, vad får oss att röra på oss.

Skapa upplevelsekartor.

Verktyg finns för att mäta hur vi kognitivt uppfattar huruvida något är "nära" = hur många beslut man måste fatta, hinder i vägen etc.

Cykelinfrastruktur enormt viktig både mellan orter och inom orter. Att göra det "med vänsterhanden" ger inte resultat. Cyklingen ska vara separerad från annan trafik. Det ska vara få beslut att fatta för att ta cykeln.

Vi måste få in idrott och rörelse och centrum där folk bor - inte putta ut i ytterkant. Nya områden ska ha en idrottsplats.

Strategisk samverkan gav resultat i Linköping

Andreas Hagström, idrottsutvecklingschef i Linköpings kommun

Andreas Hagström ledde processen när Linköpings kommun tog fram ett idrottspolitiskt program med handlingsplaner som är aktivitetsspecifika i stället för nämndspecifika. Andreas har även lett arbetet med att ta fram kommunens anläggningsstrategi.

Referat/sammanfattning:

Framgångsnyckel: Vi gjorde vårt idrottspolitiska program angeläget för samtliga förvaltningar - inte angelägenhet bara för fritidsförvaltningen.

Tittade på antalet tränade timmar: Ökning – *men* färre personer står för ökningen

Bara 3 av 10 fyraåringar rör sig tillräckligt

Idrottande i förening minskar

Ökad kommersialisering

Målet är att erbjuda möjligheter till fysisk aktivitet så länge det bara går – Aktiv hela livet.

Jämställda förutsättningar.

Inkludering – ska vara en självklarhet och genomsyra allt vi gör.

Fokusområden:

Aktiv i förening

Aktiv utanför det organiserade idrottslivet

Mötesplatser

Aktiv skola förskola

Upplevelser som främjar fysisk aktivitet

Det idrottspolitiska programmet fick stark förankring i alla förvaltningar.

Endast 15 % av förändringsarbete leder till verklig förändring.

Vad påverkar: 39 % kommunikation, 30 % motivation, 31 % strategi.

Varför behöver vi som kommun *göra annorlunda* jämfört med hur vi gjort tidigare?

Vad vill vi uppnå?

Hur har vi jobbat?

Strukturer - Styrsystem - Kultur

Från saklig förändring till känslomässig förändring.

Nytt och enklare bidragssystem. Verksamhetsbidrag – Anläggningsbidrag – Utvecklingsbidrag (knutet till IPP/Strategi 2025) – Elitbidrag.

Inga övriga pålagor från kommunen – jobbat utifrån vad idrotten själva sagt att de vill jobba med.

Flickor ska inte missgynnas för att de inte idrottar på samma sätt som pojkar.

Tittade på fördelning av resurser: Pojkar fick 1,2 miljoner mer. Då infördes 1,2 miljoner extra resurs till flickors idrottande.

(Material finns att ladda ned på Linköpings kommuns hemsida.)

Endast 2-3 % av de kommunala resurserna lades på den typ av idrottsanläggningar där egenorganiserat idrottande sker. Utvecklat detta.

Förstärka områden där människor redan rör sig.

Använd stadsbyggnadsbegrepp som att prata om "aktivitetsstråk" t.ex.

God underbyggnad för de vägval kommunen gjort.
Utifrån befolkningsanalys. Vill vi vara sämre, lika eller bättre än genomsnittskommunen.
Vi bestämde gemensamt att vi ville vara bättre = investera i 16 nya hallar till 2025.
Tagit fram en plan över vad som byggs när.

Exempel på att vända perspektiven: Linköping bygger nästa ishall för konståknigen - men ishockeyn får vara där också.

Tät samverkan med utbildningsförvaltningen för att hitta synergier med skolorna.

Nyckelfaktorer:

Involvering

Medvetens process

Koppling civilsamhälle

Implementering med extra krut - skapa engagemang hela kommunen

Dags att tänka tillgänglighet på riktigt!

Åsa Llinares Norlin, ordförande Parasport Sverige

Åsa Llinares Norlin har siktet inställt på att skapa konkret verkstad och sätta tillgänglighetsfrågorna i centrum på allvar. Åsa vill etablera ett synsätt kring tillgänglighet som kräver att vi vänder på våra resonemang. Med parasportens idrottspolitiska program som fond, ger hon råd om hur.

Referat/sammanfattning:

Pandemin – nu får vi alla känna på hur det är att uppleva begränsningar i tillvaron. Vi kan inte göra allt vi vill, som vi vill, när vi vill.

Vinnovareporten – vad är det som gör att personer inte kan vara aktiva. Identifiera de hinder som finns. Vi började med att titta på anläggningar, men kom fram till att det fanns så mycket mer som påverkade.

Idrottsaktiva, olika funktionsrätt, föräldrar, myndigheter, vården, skolan ... bred kartläggning av hinder.

Grupperingar:

Samhällets insatser (färdtjänst, personlig assistans, hjälpmedel). Skapar förutsättningar - men har inbyggd begränsning (x antal timmar assistans, tider för färdtjänst, gräns för hjälpmedel)

Får inte ta med idrottshjälpmedel i färdtjänstbussen.

Betala elrullstolar, proteser själv etc.

Får inte tillgång till ledsagare vid den tid som passar för aktivitet.

Individens förutsättningar (familj/vänner, fritid, arbete/skola, habilitering/rehabilitering)

Vilken fritidssysselsättning finns där jag bor?

Hur har du lärt dig leva med din funktionsnedsättning?

Balans, fallträning - hur kan jag bli självständig? Idrott är ett medel!

Ämnet idrott och hälsa. "Ta en promenad med din ledsagare i stället" ...

Det handlar om att bygga rörelseglädje. Vi skulle aldrig hantera ett annat skolämne på det sättet.

Idrott har alltid varit en väg till att hitta ett självständigt och aktivt liv för personer med funktionsnedsättning

Samhällets utformning (tillgänglighet, Information, bemötande)

Ett bra sätt att tillgängliggöra är att lägga ut bilder på sin hemsida - fota parkeringen, fota lokalerna, trapphus. Jag kan då bedöma själv.

Välkomnande oavsett - men många upplever att de inte blir schysst bemötta.

Individens utgångspunkt (kroniska stressorer, livshändelsestressorer, dagliga förtretligheter)

Daglig: Skrivaren funkar inte, bussen kommer inte i tid

Livshändelse: Sjukdom, dödsfall

Kronisk: Funktionsnedsättning/livslång sjukdom

Våta filten: Busskort räcker bara under skoltid, inte råd att köpa för fritiden. Även betala för hjälpmedel.

Bökfaktorn: Lasta hjälpmedel i bilen en vecka innan - att tänka alla steg långt i förväg - stress.

Sammantagen belastning gör att man backar - struntar i aktivitet.

Hinderbana.

Spelar ingen roll om du snubblar på första hindret eller på sista hindret - alla hinder - hela kedjan - måste lösas.

"Vi måste utbilda folk" - vända på det: Kan vi utbilda de med funktionsnedsättning för att det ska funka för mig. Vad gör att jag kan utöva aktivitet?

Parasportförbundet:

Champa Lots - utbilda förebilder - möta andra och stötta.

Champa Arena - tillgängligheten i hallarna, kartlägga, insatser?

Tillgänglighet är:

Avgörande för 10 %, viktigt för 40 % och bekvämt för resten.

Se den vinst som det är att få personer att bli fysiskt aktiva.

Det här är en investering man gör!

Se på människors lika rättigheter - att få vara aktiv. Inte ge utrymmen att halka undan! Se på varandra med samma ögon. Gör enkla saker som gör att det funkar hyfsat. Idag bygger vi för alla. Vänd från att se åtgärder för personer med funktionsnedsättning som kostnadskrävande - till en investering.

Ge idrotten stöd.

Personligt anpassade planer - ramp är till exempel värdelöst för mig som har svaga vrister - trappor är bättre.

Rörelsefaktor – ett verktyg för att synliggöra idrott och rörelse i samhällsplaneringen

Jonnie Nordensky, projektledare för anläggnings- och idrottsmiljöfrågor på Riksidrottsförbundet

Jonnie Nordensky arbetar bland annat med hur idrott och rörelse kan synliggöras i den fysiska planeringen. Riksidrottsförbundet har utvecklat Rörelsefaktor – ett verktyg för att integrera fysisk aktivitet i planprocesser, vilket Jonnie berättar mer om.

Referat/sammanfattning:

Övergripande utmaning i att planera för idrott och rörelse

Behovsbilden - Har vi kartlagt? Inventerat behov? Vilka ytor har vi för mycket/för lite av? Har vi en strategi/ett idrottspolitiskt program?

Planprocessen - Hur synliggörs idrott? Ökad samverkan över förvaltningsgränser viktigt.

Ekonomi - Viktigt att stat är med och stöttar kommuner.

Nycklar:

Idrottspolitiskt program

Kartlägg befintligt utbud

Inventera behov utifrån lokala förutsättningar

Inkludera idrott/rörelse på alla nivåer

Närhetsprincipen

Idrott och rörelse = Social hållbarhet

Exempel på arbeten/strategier/projekt/rapporter (Framtidens idrottshall etc.)

"Rörelsefaktor" är ett verktyg för att synliggöra idrott och rörelse i planprocesserna.

Fysisk planering har en direkt påverkan på folkhälsan.

Att planera för rörelse påverkar andra värden - som trygga miljöer till exempel.

Riksidrottsförbundet tillsammans med Fojab Arkitekter.

Begreppet "grönytefaktor" finns sedan tidigare. Vi hakade på det.

Inte ytterligare en rapport - ett verktyg!

Verktyget kan skalas upp eller ned efter behov - passar både för övergripande kommunal planering och för planering av enskilt kvarter/enskild plats.

Hur kan vi få in rätt fråga i rätt skede? Hur vill vi prioritera? Vilka mervärden kan vi se?

5 olika steg:

- Identifiera platser (inom olika kategorier)

- Ringa in vilka mål som finns för platsen (politiska beslut etc.)

- Se till att få med alla relevanta faktorer (involvera idrotten, närhet, samordna med skola etc)

- Bedömning av helheten (poängsättningssystem)

- Genomförande och ansvar (fastställa åtgärder)

Verktyget ger en bild av i vilken utsträckning vi har planerat för rörelse och fysisk aktivitet i det aktuella området.

RF efterlyser ett antal kommuner för pilotprojekt.

Två paket där man gör "kommuncase" tillsammans med RF/Fojab):

Halvdag workshop: 5 000 kr (subventionerad kostnad)

Två halvdagars workshop: 10 000 kr (subventionerad kostnad)